

Mustafa AYDIN / İzmir Vali Yardımcısı

Toplum Afet Gönüllülüğü

Deprem öncesinde bulunduğu mahallede gerekli çalışmaları yapacak, depremin hemen sonrasında ise görevlilere ve profesyonel ekiplere yardım edecek, kötü niyetli kişileri ve davranışları önleyecek, zarar göreni ve ihtiyaç sahibini doğru tespit edecek, toplumun dayanışma gücünü, moralini yükseltecek, dışardan yardıma gelen insanlara yol gösterecek, mahallede yaşamın olağan şekilde sürmesine katkı sağlayacak gönüllü vatandaşlara ihtiyaç duyulmaktadır.

A. Yasal Düzenlemeler

-7126 sayılı Sivil Savunma Kanununun 5. ve 6. maddeleri Sivil Müdafaa Teşkilatlarının oluşmasından ve doğal afet sonrası çalışmalara katılmalarında mülki idare amirlerini sorumlu tutmaktadır.

‐Sivil Savunma İle İlgili Teşkil Ve Tedbirler Tüzüğü‐ daha sonra çıkarılan yönerge ve emirler kurumlarda ve mahallelerde çalışanların ve halkın örgütlenmesinin sağlanması için mülki idare amirlerine görev ve sorumluluk vermektedir.

Sivil Savunma görevlisi kavramı zamanla geliştirilerek Toplum Afet Gönüllüsü kavramı ile birleştirilmiş ve Sivil Savunma Görevlisi-Toplum Afet Gönüllüsü kavramı kullanılmaya başlanmıştır.

B. Toplum Afet Gönüllülüğünün Ele Alınış Tarzı

Afetlere hazırlık kapsamında zarar azaltma çalışmalarının önemli bir ayağı olarak gönüllülük konusunda, değişik kişi ve kuruluşlar tarafından görüş ve

değerlendirmelerde bulunulmuştur. Sivil Savunma Görevlisi -Toplum Afet Gönüllüsü olarak tanımlanan, ancak kısaca Toplum Afet Gönüllüsü (TAG), kavram olarak değişik isimlerle ama benzer görev/iş tanımlarıyla ele alınmıştır.

Bunlara Kısaca Değinecek Olursak:

1-2000 yılında oluşturulan ve 2007 yılında kaldırılan Ulusal Deprem Konseyi'nin 2002 yılında hazırladığı raporda;

‐Depremlere hazırlık olmada yerel toplulukların ve kendiliğinden oluşan toplum örgütlenmelerinin katkıları her ülkede önemsenmektedir....‐

Zarar azaltma girişimlerinde, özellikle ‐Yerel Toplum Kuruluşları‐ çok yönlü katkılarda bulunabilirler. Mahallelerde oluşturulacak gönüllü kurullar, olası depremlerde mahallelerin ne gibi riskler altında olduğunu inceleyerek, yapılaşma ve çevre kullanımına ilişkin pek çok uyumsuz davranış örneğinin ortaya çıkarılmasında, yerel toplumun dikkatine getirilmesinde ve bunların giderilmesinde, hiçbir resmi müdahaleye gerek kalmaksızın birincil rol oynayabilirler.

Ayrıca, deprem sonrasında ilk yardım ve kurtarma konularında planlar yapıp bu konuda bilgi ve belirli düzeylerde beceriler kazandırmaya yönelik eğitim programları düzenleyebilirler; bunlara katılabilirler...

Bu nedenle ‐Mahalle Afet Yönetimi‐ türündeki girişimlerin geliştirdikleri projelere yerel yönetimlerce öncelikler

verilmesi, bu oluşumların mahalle muhtarlarınca tanınarak yerel yönetimlerin çeşitli etkinliklerinde temsil hakları kullanmaları ve yerel yatırım kararlarına katılmaları sağlanmalıdır.....‐ görüşlerine yer verilmiştir.

2-Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın 2004 yılında düzenlediği Deprem Şurasında konu ele alınmış ve Sonuç Bildirgesinde;

‐Halkın bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi faaliyetleri yeniden programlanarak, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşlarının desteği sağlanmalıdır. Bu bağlamda toplumsal örgütlenmeler ve eğitim programları ele alınmalıdır‐ denilmektedir.

3-2000 yılında kurulan Mahalle Afet Gönüllüleri Vakfı web sitesinde;

Mahalle Afet Gönüllüsü Projesinin amacı, ‐Eğitim, ekipman ve organizasyon sağlayarak, mahalle bazında, özellikle afet sonrasında kritik saatlerde müdahale imkan ve kabiliyetini güçlendirmek, profesyonel ekiplerle olan işbirliği ve koordinasyonu güçlendirmek, afet riskleri ve bu risklere karşı alınabilecek önlemler konusunda yerel halkı bilgilendirerek afetlere duyarlılığı ve bilinç düzeyini artırmak olduğunu belirterek, proje kapsamında her mahallede; Mahalle Afet Gönüllüsü (MAG) afetin hemen ardından ilk müdahaleyi yapabilecek düzeyde yaklaşık 50 gönüllü eğitilir ve ekipmanla donatılır, profesyonel ekiplere yardımcı olur ve destek verirler‐ olarak ifade edilmektedir.

İnsanları doğal afetlere karşı hazırlıklı hale getirmek, güvenli bir çevrede yaşama bilincini geliştirmek, mahalleler bazında ve kuruluşlarda yerel hazırlıkları etkinleştirerek, toplumsal dayanışmayı arttırmak ve ilgili kamu kuruluşları ile vatandaş işbirliğini geliştirerek koordinasyonu sağlamak amacı ile toplum afet gönüllüleri projesi geliştirilmiştir.

4-İTÜ öğretim üyesi Prof. Dr. Mikta KADIOĞLU bir çalışmada;... "tüm Mahalle Afet Yönetimi Örgütleri ve Gönüllüleri için Toplum Afet Müdahale Ekipleri (TAME) Eğitimini yaygın ve periyodik bir şekilde alması önemle teşvik edilmelidir. Bu eğitimde amaç, bir ilin/ilçenin afete hazırlık sürecinde mahallerin ve gönüllü grupların afetler sırasında can ve mal kayıplarını en aza indirecek şekilde eğitilerek, afete hazırlık hale getirilmesinde temel oluşturabilecek bir çalışma sistemi ortaya koymaktır..." görüşlerine yer vermiştir.

5-Sivil Savunma Eski Genel Müdür Yardımcısı (halen Uşak Valisi) Özdemir ÇAKACAK bir çalışmada;

"Toplum Afet Müdahale Ekipleri Nedir?" sorusunu sormakta ve bu soruya "Toplum Afet Müdahale Ekipleri (TAME), afet riskleri ve bu risklere karşı alınabilecek önlemler konusunda bilgilendirilerek afetlere duyarlılığı ve bilinç düzeyi artırılmış, gerekli eğitim ve ekipmanla donatılarak, afet sırasında profesyonel ekipler gelene kadar ilk saatlerde müdahale için imkan ve kabiliyeti güçlenmiş, vatandaşlardan oluşan organize gruplardır" şeklinde yanıt vermektedir.

6- Büyükçekmece Kaymakamı Dr. İsmail GÜNDÜZ yayınladığı kitabında;

"Mahalle afet örgütlenmeleri" kavramını kullanarak,

"Kentsel alanda yaşayanlar mahalle düzeyinde yönetsel örgütlenmeye sahiptir.

Kentlerde karşılaşılabilecek olan afetlerde, mahalle ve site yönetimleri vatandaşları en alt düzeyde örgütlenerek afete ilk tepkiyi verebilecek kademelerdir. Bu nedenle mahalle düzeyinde afet gönüllüleri teşkilatları oluşturulup, afete hazırlık çalışmaları ve afetle mücadele eğitimleri verilmelidir.

İl Afet Yönetimlerinin kontrolü altında belediyelerin öncülüğünde örgütlenip faaliyet gösterecek olan bu örgütlenmede, gönüllü katılıma dayalı "Mahalle Afet Örgütlenmeleri" şeklinde yapılmaya gidilmelidir." görüşlerine yer vermektedir.

7-İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ile Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Merkezi Müdürlüğü arasında işbirliği yapılarak Sivil Savunma Görevlileri-Toplum Afet Gönüllüleri ve Halkın Afete Hazırlık Eğitimi Projesi geliştirilmiştir.

Görüldüğü üzere, tüm bu tanımlar başta depremler olmak üzere doğal afetlerle ilgili olarak vatandaşlarımızın bilgili ve örgütlü olmasının önemini ve gerekliliğini anlatmaktadır.

C. Tag Nedir/Kimdir?

Konu ile ilgili yapılan tanımlarda benzer ifadeler kullanılmakta ve hepsi aynı amaca hizmet etmektedir. Bu çerçevede aşağıdaki tanımları yapmak mümkündür:

"Görevlilere ve profesyonel ekiplere yardım edecek, kötü niyetli kişileri ve davranışları önleyecek, zarar göreni ve ihtiyaç sahibini doğru tespit edecek, toplumun dayanışma gücünü, moralini yükseltecek, dışardan yardıma gelen insanlara yol gösterecek, mahallede yaşamın olağan şekilde sürmesine katkı sağlayacak, deprem öncesi bulunduğu mahallede gerekli çalışmaları yapacak, deprem sonrası yapılacak çalışmalara katılabilecek, gönüllü vatandaşlara ihtiyacımız olacaktır. İşte bu kişi; toplum afet gönüllüsüdür."

D. Tag Neden Önemlidir?

Afet bölgesine yetkililer, ekipler veya görevliler gelene kadar ilk müdahaleyi mahalleli veya o yörede yaşayanların yapması can ve mal kaybını önleme

açısından son derecede önemlidir. Önceden hazırlanarak afet anında bilinçli, eğitilmiş ve planlı bir şekilde hareket etmeliyiz ve afetin hemen ardından anında müdahale edebilmeliyiz. Olay sonrasında bilerek veya bilmeyerek; ilk yardım, arama ve kurtarma, sosyal yardım gibi ilk müdahaleyi çevrede bulunanlar, yakın komşular yani mahalleli yapmaktadır. Toplumun her kesiminde, evde, işyerinde, mahallede, afetlerle ilgili olarak örgütlenmek gerekecektir. O mahallede yaşayan, o kurumda çalışan vatandaşlarımız neyi, nasıl yapacağını, ne şekilde müdahale edeceğini, birlikte nasıl çalışacağını bilmesi halinde olumsuz koşullar karşısında başarı şansı olacaktır.

Vatandaşlarımız mahallede ve işyerinde afet gönüllüsü olarak görev almalı ve hizmet grupları oluşturarak; kendisini, aile bireylerini, yakınlarını, mahalle veya işyerini afetlere karşı bilinçli ve hazırlıklı bir hale getirmelidir. Bunu da sivil savunma görevlisi ve toplum afet gönüllüsü olarak başarabilmek mümkün olacaktır.

E. Genel İlkeler

1. Afet hazırlıklarının başlama noktası evlerdir.
2. Afetler konusunda; mahallede oturanların, kuruluşlarda çalışanların afetle birlikte yaşama bilincinin yükseltilmesi gerekir.
3. Toplum afet gönüllüsünün belirlenmesinde, konuya ilgi duyan, sözü dinlenen veya konu ile ilgili teknik bilgisi olanların bulunmasına dikkat edilmelidir.
4. İnsanların mahallesinde, sokağında, evinde, işyerinde, ailesi veya iş arkadaşlarıyla beraber, afete karşı bilinçli, hazırlıklı olması önemli görülmektedir.
5. Toplum afet gönüllülerinin içinde cinsiyet, yaş ve meslek konularında çeşitliliğe dikkat edilmeli ve kolayca bir araya gelecek şekilde yapılanmaya dikkat edilmelidir.
6. Afetlerle ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği ve beraber çalışma sisteminin geliştirilmesi gerekir.
7. Kuruluşlardaki toplum afet gönüllülerinin, mahalledeki çalışmalarda da

yer alması, katkı sağlaması, önemli bir konu olarak değerlendirilmelidir.

8. Sorunları ve ihtiyaçları yerinde tespit etme ve birlikte arama-çözme bilinç ve düşüncesinin pekiştirilmesi ve bu şekilde, toplumsal dayanışmanın artırılması gerekir.

9. Toplum afet gönüllüsü afetlere yönelik yapılacak çalışmaya kendi isteğiyle katılan kişiyi ifade eder. Bu kişileri mahallede veya işyerinde olmasına göre mahalle afet gönüllüsü, kuruluş afet gönüllüsü olarak da tanımlamak mümkün olabilir.

10. Sayı konusunda farklı görüşler bulunmakta olup 30 kişi ile başlayıp yönetilebilen sayıyı kabul etmek mümkündür.

11. Gönüllülerin ilk eğitiminden sonra belli aralıklarla eğitimlerinin farklı şekilde almaları ve bir arada toplanmaları sağlanmalıdır.

F. Hizmet Grupları

Toplum afet gönüllüsü uygulamalarında örgütlenme modeline ihtiyaç duyulacak olup, mahallenin imkan ve kabiliyetine göre detaylı modeller geliştirilmesine rağmen basit şekilde iki hizmet grubu oluşturulabilir.

1. İdari hizmet grubu: İdari ve destek hizmet gruplarının görevlerini yerine getirir.

2. Arama kurtarma ve yardım hizmet grubu: Arama-kurtarma, ilk yardım ve sosyal yardım hizmet gruplarının görevlerini yerine getirir.

Bu başlıklarla veya daha fazla başlıklarla hizmet grupları oluşturulup görev tanımları yapılabilir. O bölgenin, o mahallenin gücü, imkan ve kabiliyetleri örgütlenme modelini belirleyecektir.

G. Ne Yapılmalı?

Mahalle muhtarlarımız konuya önem vermeli, mahallelerde gönüllü tespitlerine başlanmalı, tespit edilen gönüllü-

lerin kayıt formları doldurularak Kaymakamlıklara ve/veya İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerine teslim edilmelidir. Gönüllü tespiti ve eğitimi amacıyla mahallede çalışma yapacak olan eğitimcilerimizle işbirliği yapılmalıdır. Tespit edilen gönüllülerin mahallelerde yapacağı çalışmalara katılıp, onlara destek olunmalıdır.

Sivil toplum kuruluşları, meslek odaları proje içerisinde yer almalı ve muhtarları desteklemelidir. Tüm yetkili ve ilgili kişiler; konuya önem vermelidir. Çalışma-

lara bizzat katılmalıdır. Gereken desteği vermelidir. Belediyeler sistem içinde mutlaka yer almalı, değişik isimlerle mahallelerde yaptıkları çalışmalar içine bunu da almalıdırlar veya yapılan çalışmaları desteklemelidirler.

Afetlere karşı bilinçli bir toplum yaratmak ve hazırlıkları mahalle, cadde, sokak ve apartmanlar bazında yapmak amacıyla mahalle muhtarlıklarına, İl Müdürlüklerine veya Kaymakamlıklara başvurarak Sivil Savunma Görevlisi ve Toplum Afet Gönüllüsü olunmalıdır.

H. Eğitim

Toplum Afet Gönüllülerinin eğitimi önem arz etmektedir. Eğitimi verecek kişilerin bu konuda yetkin olması gerekmektedir. Bugüne kadar Sivil Savunma Koleji'nden veya Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü'nden eğitim almış kişiler TAG eğitimi vermektedir.

İçişleri Bakanlığı Mülga Sivil Savunma Genel Müdürlüğü 10 saatlik bir eğitim

programı hazırlamıştır. Bu programda; Amaç ve Öngörüler-Temel Afet Bilinci-ne Genel Bakış ve Afete Hazırlık 1 saat, Hafif Arama Kurtarma-Bina Hasar Sınıflandırması 4 saat, Yaşam Kurtaran Önlemler-Tıbbi Olmayan Triaj-Halk Sağlığı-Afette Psikolojik Yardım 3 saat, Mahallede Afete Hazırlık-Olay Kuvveti Sistemi 2 saat olmak üzere toplam 10 saat olarak planlanmıştır.

MAG Vakfı'nın temel eğitim programı ise; Afet Bilinci ve Hazırlık 3, Afet Psikolojisi 2, Temel Yangın Söndürme 6, Temel İlk Yardım 10, Temel Arama ve Kurtarma 11 olmak üzere 32 saattir. Farklı eğitim programı uygulayan veya öneren kişi veya kuruluşlar da olabilir.

I. Sonuç Ve Öneriler

1. Öncelikle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı Sivil Savunma Görevlileri-Toplum Afet Gönüllüleri konusunu yeniden ele alarak örgütlenme modeli, eğitimci eğitimi, gönüllülerin eğitimi, eğitim konu ve süreleri vb. konularında standartları koymalı ve koordinasyonu sağlamalıdır. Bu çalışmalarda ilgili Sivil Toplum Kuruluşları ile üniversitemizin katkı ve görüşleri mutlaka alınmalıdır.

2. İllerde ilgili resmi kuruluşlar ile Sivil Toplum Kuruluşlarının TAG çalışmaları devam etmelidirler.

3. Mahalle ve kuruluşlarda bu konudaki örgütlenmenin önemi her zaman vurgulanmalı, esasen bu çalışmaların STK'nın küçük bir modeli olduğu unutulmamalıdır.

4. Kamu-Sivil toplum Kuruluşları işbirliği geliştirilmelidir.

5. Yerel Yönetimler çalışmalarda mutlaka yer almalıdır.

6. Tüm bu çalışmalar mülki idare amirlerince izlenmeli, çalışmaların yapılması sağlanmalı ve gereken destek verilmelidir. Vali ve kaymakamların destek verdiği ölçüde TAG çalışmalarının başarısı artacaktır.

KAYNAKÇA:

Bayındırlık Ve İskan Bakanlığı, (2004), Deprem Şurası Sonuç Bildirgesi, s.2 / Ulusal Deprem Konseyi, (2002), Deprem Zararlarını Azaltma Ulusal Stratejisi, Ankara, s.67-68 / **ÇAKACAK, Özdemir**, (2008), Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, Toplumda Afet Bilincini Arttırma Yöntemleri, Ankara, JICA Türkiye Ofisi Yayınları, s.245 / **GÜNDÜZ, İsmail**, (2009), Dünyada ve Türkiye'de Afet Yönetimi, İstanbul, s.182 / **KADIOĞLU, Mikdad**, (2008), Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri, Toplumda Afet Bilincini Arttırma Yöntemleri, Ankara, JICA Türkiye Ofisi Yayınları, s.238 / Mahalle Afet Gönüllüleri Vakfı, <http://www.magvakfi.org.tr>